

Limba și literatură română

Manual pentru clasa a V-a

5

CUPRINS

EVALUARE ÎNȚĂLĂ (<i>D-I Goe...</i> , de I.L. Caragiale, text-suport) ...	8
UNITATEA 1. CUVINTE POTRIVITE	11
A înțelege și a exprima informații, intenții, atitudini și emoții	12
Strategii de interpretare. Răspunsul afectiv (<i>Păcală avocat</i> , din volumul <i>De-ale lui Păcală. Snoave populare</i>) ...	12
Deschideri culturale și interculturale. Dicționarul. Articolul de dicționar.	14
Enunțul. Tipuri de enunț și punctuația	15
Roluri în comunicare: vorbitor, ascultător	16
Unități de comunicare. Tipuri de propoziții. Predicatul verbal	17
Acte de limbaj. A cere și a primi scuze.	17
Propoziția afirmativă și propoziția negativă. A refuza și a accepta.	18
Predicatul verbal.	18
Subiectul simplu și multiplu. Propoziția simplă și propoziția dezvoltată	20
Acordul predicatului cu subiectul.	21
Nuanțarea obiectelor cu ajutorul atributului	22
Ideea principală. Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei	23
RECAPITULARE	24
EVALUARE	26
UNITATEA 2. CARTEA, SURSĂ DE CUNOAȘTERE ȘI LEGĂTURĂ ÎNȚRE GENERAȚII	29
Cărțile, căi de cunoaștere și autocunoaștere. Carte românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală	30
Câmpul lexical. Cuvinte-cheie	30
Cuvântul – unitate de bază a vocabularului. Alfabetul limbii române.	33
Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor. Alfabetul limbii române	34
Specificul limbii române în scriere	35
Silaba. Tipuri de sunete.	34
Accentul	36
Correspondența litere–sunete.	37
Categorii semantice: sinonime, antonime	38
Sinonimele	38
Antonimele	39
Prezentarea textului. Scrisul de mână. Paragraful.	41
Proiect. Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere.	42
Tema. Detaliul. Reguli de comunicare într-un dialog. Empatia	43
RECAPITULARE	45
EVALUARE	47
UNITATEA 3. FASCINAȚIA POVESTIRII	49
Textul narativ literar. Personificarea (<i>Prințul Fericit</i> , de Oscar Wilde)	50
Acțiunea și personajele. Timp și spațiu	52
Personaje. Personificarea	53
Acțiunea. Verbul	54
Acțiunea și modurile diferite de a o privi. Modurile verbelor	55
Modul imperativ. Comunicarea nonverbală. Punctuația ..	55
Modul indicativ, prezentare generală	57
Timpul prezent	57
Timpul imperfect	58
Timpul perfect compus. Verbul auxiliar <i>a avea</i>	60
Formele verbelor la timpul perfect compus	61
Dinamism în povestire. Timpul perfect simplu.	62
Acțiunea din fundal. Timpul mai-mult-ca-perfect. Secvența narativă	63
Timpul viitor. Timpul acțiunilor considerate sigure.	65
Timpurile modului indicativ	66
Textul narativ în imagini și în cuvinte. Banda desenată. Elemente ale comunicării nonverbale.	67
RECAPITULARE	68
EVALUARE	70
UNITATEA 4. PUTEREA PRIETENIEI	73
Dincolo de diferențe sociale sau etnice. Identitate personală și națională (<i>Vasile Porojan</i> , de Vasile Alecsandri)	74
Identitatea națională	76
Secvența explicativă și descriptivă. Deducție. Inferențe ...	77
Prieteni virtuali. Știm să facem diferența între realitate și aparență? Înțelegerea unui text.	77
Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere. ...	78
Textul explicativ. Limba standard. Normă și abatere ...	79
Substantivul. Clasa cuvintelor care pun ordine în lume, dând nume obiectelor.	80
Numărul și genul substantivelor	80
Substantive comune și substantive proprii	81
Gramatica ne împrietenește cu ortografia. Articolul nehotărât și articolul hotărât	82
Posibilități combinatorii ale substantivului	85
Prepoziția – cuvânt de legătură	86
Interese față de lectură. Prietenii înving prejudecățile ..	88
RECAPITULARE	89
EVALUARE	91
UNITATEA 5. OMUL, PARTE DIN NATURĂ	93
Exprimarea adecvată a emoțiilor. Omul în armonie cu natura.	94
Adjectivul	95
Acordul adjectivului cu substantivul	95

Gradele de comparație ale adjectivelor	96
Textul descriptiv	98
Textul literar. Strategii de comprehensiune (înțelegere).	
Realizarea de inferențe	98
Textul descriptiv nonliterar	99
Textul descriptiv literar. Comparația (<i>Cioara</i> , de George Topîrceanu)	100
RECAPITULARE	103
EVALUARE	105

UNITATEA 6. TREPTE ÎN VIAȚĂ 107

Emoții. Sentimente. Atitudini	108
Elemente paraverbale și nonverbale în comunicare ...	109
Identitatea națională	110
Numeralul	111
Numeralul cardinal.....	111
Numeralul ordinal.....	112
Deschideri interdisciplinare și interculturale	113
Școala – parte importantă a universului nostru	115
Atitudini și emoții.....	115
Strategii de interpretare: discutarea mesajului (<i>Hamurabi</i> , de Mircea Sântimbreanu).....	116
Variația cuvintelor în timp și spațiu. A toci și a învăța... ..	117

Școala de altădată (<i>Amintiri din copilărie</i> , de Ion Creangă).....	118
Spațiu și timp în povestire	121
RECAPITULARE	122
EVALUARE	124

UNITATEA 7. EROI DIN CĂRȚI, DIN FILME ȘI DIN VIAȚĂ 127

Textul narativ nonliterar . Participanții la acțiune.	
Pronumele personal.....	128
Textul narativ nonliterar (1). Acțiunea. Participanții ...	129
Pronumele – clasa cuvintelor care înlocuiesc nume ..	129
Pronumele personal	130
Textul narativ nonliterar (2). Acțiunea	131
Eroii de ieri, modele și pentru azi	133
Pronumele de politețe (1). Comunicarea politicoasă (<i>Scrisoarea III</i> , de Mihai Eminescu)	133
Elementele nonverbale și paraverbale ca mărci ale personalității individului	135
Textul narativ literar. Personajele. Spațiul și timpul (<i>Bunica Safta</i> , de Ion Agârbiceanu)	136
Pronumele de politețe (2)	139
RECAPITULARE	140
EVALUARE	141

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE, CONFORM PROGRAMEI ȘCOLARE PENTRU DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ, CLASA A V-A. APROBATĂ PRIN OMEN NR. 3393/28.02.2017

- Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral
  - Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
  - Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
  - Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
  - Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)
- Receptarea textului scris de diverse tipuri
  - Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
  - Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
  - Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
  - Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiar
  - Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- Redactarea textului scris de diverse tipuri
  - Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a

- comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme
- Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității
- Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
  - Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative
  - Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
  - Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază
  - Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
  - Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional
  - Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi
  - Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice

A ÎNȚELEGE ȘI A EXPRIMA INFORMAȚII, INTENȚII, ATITUDINI ȘI EMOȚII

Strategii de interpretare. Răspunsul afectiv

Explorează!

Folosim cuvinte ca să informăm, să vorbim despre sentimente, să exprimăm idei despre filme și muzică, să ne cerem scuze, să încurajăm, să explicăm etc. Trimitem mesaje electronice, intrăm pe forumuri, vorbim pe chat, spunem ce gândim pe diferite rețele de socializare, ne împărtășim gândurile pe bloguri.

Te-ai gândit vreodată că sunt situații în care felul cum folosești cuvintele te poate salva dintr-o încurcătură sau te poate pune în primejdie?

1. Alege unul dintre citatele de la pagina anterioară și reflectează la înțelesul lui. Discută apoi cu un coleg, spunându-i care dintre ele ți-a plăcut/ți-a atras atenția, apoi întreabă-l care l-a impresionat pe el.
2. Citește textul. Nu te opri la cuvintele necunoscute. Încearcă să-ți imaginezi că ești alături de personaje.

Cică era într-un sat un om tare nevoiaș. De nevoiaș ce era, și-a lăsat casa și a plecat să-și cerce norocul în lume.

*Mergând el încotro îl duceau ochii, **deodată** îl apucă o foame nebună.*

— *Of! așa nu se mai poate!*

A tras la un han să caute de-ale mâncării, însă nu avea la el nicio para chioară. I-a zis hangiului:

— *Fă-ți pomană, hangiule, și dă-mi ceva de mâncare, că-ți voi plăti când mă voi întoarce din drum.*

*Hangiul a fiert cinci ouă, a tăiat o bucată de pâine și i le-a dat omului. **După ce** și-a pus stomacul la cale, a plecat în lume.*

S-a întors acasă după douăzeci de ani și a dat pe la hanul unde ospătase el. Intră în han și îi spuse hangiului:

— *Jupâne, îți mai aduci aminte că am ospătat aicea, acum vreo **douăzeci de ani**, și nu ți-am plătit? Ei, acuma am venit să-ți plătesc și vreau să știu cât costă.*

— *Da, da, îmi aduc aminte. Ai mâncat cinci ouă și o bucată de pâine.*

— *Da, întocmai. Cât costă?*

— *Apoi, masa aceea costă două mii de lei.*

— *Cum vine asta, Jupâne?*

— *Da, așa vine. Căci dacă nu-ți dădeam dumatiale acele cinci ouă, eu scoteam cinci găini, care creșteau mari. Găinile, la rândul lor, scoteau pui și, dacă socoțești din fir în păr, sunt întocmai două mii de lei.*

Omul, pe bună dreptate, refuză să plătească atâția bani, iar hangiul îi spune că-l va trage la judecată.

*Omul a ieșit și mergea posomorât spre casă, când numai ce se întâlnește cu Păcală. Îi spune oful, iar acesta îl liniștește și se oferă să-i fie avocat. Omul îi dă hârtie la mână să-l reprezinte. **După un timp**, numai ce se pomenește Păcală cu citație, însă nu se duce la judecată. Vine a doua citație. Acum lăasă toate treburile baltă și se duse. **Când** se duse în fața judecătorului, acesta, cam răstit, îl întrebă:*

— *De ce nu ai venit la primul proces, domnule?*

— *Să vedeți de ce nu am venit, domnule judecător. Tocmai fierbeam niște grâu ca să-l samăn și nu puteam să las grâul pe foc, căci se strică.*

— *Da' cum vine asta? Tu fierbi grâul și pe urmă îl sameni?*

— *Da, îl fierb.*

— *Și răsare?*

— *Da, după cum și ouăle pe care le-a fiert Jupânul au scos pui, și puii s-au făcut găini, și găinile au făcut iar ouă și așa mai departe.*

Judecătorul, auzind asta, l-a declarat nevinovat pe omul nevoiaș.

*Păcală avocat, din volumul De-ale lui Păcală.
Snoave populare*

Textul citit nu a urmărit să te informeze despre ceva. Intenția autorului este alta: să transmită un mesaj serios într-o formă plăcută, atractivă, emoționantă.

STRUCTURA UNUI JURNAL DUBLU

Împarte o pagină de caiet în două printr-o linie verticală pe mijloc. În prima coloană/în partea stângă scrie câteva citate, secvențe, fragmente, idei, cuvinte (minimum 3) care ți-au atras atenția, iar în coloana a doua explică alegerea. Te poți referi la ideea transmisă sau la faptul că te-au emoționat în mod deosebit (te-au făcut curios, te-au amuzat/te-au revoltat, te-au mirat etc.); ți-au amintit de o altă disciplină/de o experiență/pentru că ai vrea să afli mai multe etc. Poți relua lectura.

Model:

Citatul/Secvența din text	Motivația (De ce am ales?)
— Tu fierbi grâul și pe urmă îl sameni?	M-a mirat, pentru că eu știam că facem invers. Cuvântul <i>sameni</i> sună ciudat; l-am auzit doar la bunica. De la școală și de la părinți știu că se spune <i>semeni</i> .

Descoperă!

O strategie de interpretare este **răspunsul afectiv**, adică exprimarea emoțiilor, a sentimentelor trăite după lectura unui text.

Aplică!

3. Recitește textul *Păcală avocat* și numește personajele cărora le aparțin comunicările următoare:
  - a. — De ce nu ai venit la primul proces, domnule?
  - b. — Da, il fierb.
  - c. — Dă-mi, hangiule, ceva de mâncare, că-ți voi plăti la întoarcere.
  - d. — Cum vine asta, jupâne?
  - e. — Da' cum vine asta? Tu fierbi grâul și pe urmă îl sameni?

Reține!

Autorul unor acțiuni imaginare se numește **personaj**. El există doar în povestiri inventate, în texte literare.

4. Redactează un jurnal dublu pentru o carte pe care ai citit-o și pe care o consideri amuzantă.
5. Amintește-ți numele unui personaj îndrăgit și prezintă-l într-un enunț scurt.

Răspuns afectiv

Completează un **jurnal dublu**, ținând cont de recomandările din stânga.

Împărtășește impresii!

Păcală ia atitudine față de o nedreptate, chiar dacă nu el este cel nedreptățit. Consideri că acest tip de comportament a făcut ca Păcală să devină un îndrăgit erou popular? Discută cu un coleg.

Invitație în lumea cărților

Dacă vrei să zâmbești, dar să și înveți ceva, citește și volumele: *Păcală și Tândală*; *Tartarin din Tarascon*, de Alphonse Daudet; *Zâmbeștel*, de Raina Telgemeier.

1 LEBRIS

We know books

Cum forța cuvintelor este universală, Păcală are „frați” în alte culturi. **Nastratin Hogea** este un fel de Păcală din spațiul turc. Povestirile cu el au avut o largă circulație în literatura Orientului și în folclorul balcanic. Au pătruns și la noi, fiind culese și versificate de Anton Pann în volumul *Năzdrăvăniile lui Nastratin*.

DESCHIDERI CULTURALE ȘI INTERCULTURALE

Dicționarul. Articolul de dicționar

Explorează!

Asociază fiecare imagine cu unul dintre cuvintele: *Anton Pann*, *Păcală*, *folclor*.

Anton Pann – persoană cu existență reală.

Păcală – personaj literar din folclorul românesc.

DICTIONARUL – INSTRUMENT DE LUCRU

În clasele mici, la sfârșitul lecției erau explicate unele cuvinte nou învățate, într-o casetă cu titlul „Vocabular”. Acestea erau preluate, într-o formă mai simplă, dintr-o lucrare mult mai mare numită **dicționar**.

Ca să afli ce înseamnă *folclor*, vei căuta într-un **dicționar explicativ** (*DEX*) fragmentul în care este explicat cuvântul. Acest fragment de text care corespunde unui singur cuvânt se numește **articol de dicționar**.

Ca să afli cum se pronunță și cum se scrie corect un cuvânt, vei consulta *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (*DOOM3*).

Rubrica **Dicționar cultural** din manual cuprinde explicarea unor elemente de cultură, din domenii variate. Astfel de dicționare se numesc enciclopedice.

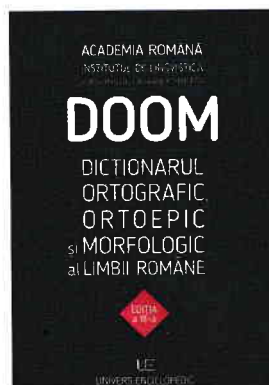
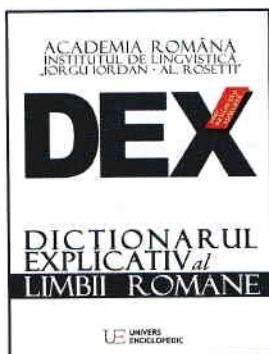

Aplică!

1. Caută într-un dicționar explicativ sensul unor cuvinte din textul *Păcală avocat*, pe care nu le cunoști.
2. Rezolvă, la alegere, una dintre sarcinile de mai jos.
  - a. Urmărește filmul *Păcală se întoarce*, 2006, regia Geo Saizescu. Compară modul în care personajul este prezentat în film cu imaginea pe care ți-ai format-o prin lectura textului. Scrie în câteva enunțuri impresiile tale.
Model: Păcală arăta așa cum mi l-am imaginat/diferit. În carte părea/era ..., iar în film ...
  - b. Realizează un portret al unui personaj din textul citat folosind diferite modalități de exprimare: desen/colaj.

DICTIONAR CULTURAL

Anton Pann (n. 1796 sau 1798, Bulgaria, d. 1854, București) a fost poet, profesor și compozitor de muzică religioasă, folclorist, literat și publicist român. A compus melodia Imnului Național al României.

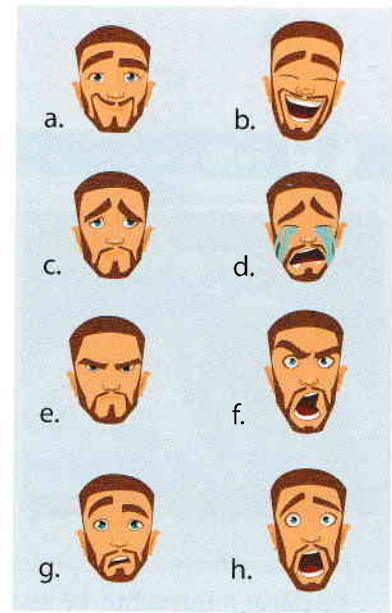

Tipuri de enunț și punctuația

Explorează!

1. Scrie pe caiet litera corespunzătoare imaginii din dreapta care ar reda, în opinia ta, cel mai bine reacția omului nevoiaș atunci când a aflat prețul pe care trebuie să-l plătească pentru masa lui modestă. Confruntă alegerea ta cu a colegului de bancă.
2. Explică problema omului nevoiaș și cum a ieșit din încurcătură. Tu ce ai fi făcut în locul lui? Dar colegul tău, cum crezi că s-ar fi comportat? Folosește comunicări cu predicat și cu înțeles de sine stătător.
3. Transcrie din textul *Păcală avocat* primele două comunicări de sine stătătoare cuprinse între două pauze: inițială și finală.
4. Imaginează-ți că ești judecătorul din text. Formulează enunțuri care să fie potrivite următoarelor scopuri:
  - Îi ceri o informație lui Păcală.
  - Îi comunic decizia ta omului nevoiaș.
  - Îți exprimi dezaprobarea față de lăcomia hangiuului.
  - Îi dai o poruncă hangiuului.

Descoperă!

Comunicarea cu înțeles de sine stătător, aflată între două pauze, cu o intonație specifică, reprezintă un **enunț**.

Reține!

Intonația din vorbire este marcată **grafic (în scris)** prin semne de punctuație finale, după cum urmează:

- punct [.] la sfârșitul unui enunț asertiv;
- semnul întrebării [?] la finalul unui enunț interogativ;
- semnul exclamării [!] la finalul unui enunț exclamativ și imperativ.

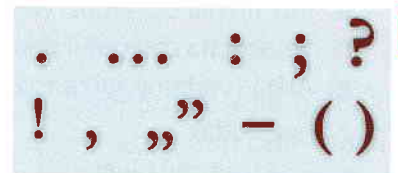
Reține!

Enunțurile pot fi **asertive** (comunică informații), **interogative** (solicită informații), **exclamative** (exprimă stări afective) și **imperative** (redau îndemnuri, porunci).

Aplică!

1. Transcrie din textul *Păcală avocat* câte un exemplu pentru fiecare tip de enunț și precizează **scopul** urmărit și **semnul de punctuație** final.
2. Imaginează-ți că stai de vorbă cu o persoană asemănătoare hangiuului din text. Formulează câte un enunț din fiecare tip învățat (asertiv, interogativ, imperativ și exclamativ) în care să apară secvența *Vorbește clar*.
3. Citește discuția dintre un martor și Păcală. Rescrie fragmentul în caiet înlocuind punctele de suspensie cu semnele de punctuație corecte.
Când, în sfârșit, a fost în stare să vorbească, l-a întrebat:
— Cum ai reușit să-l faci pe judecător să-i dea dreptate omului nevoiaș ...
— L-am făcut să înțeleagă adevărul ...
— Felicitări! Te-ai descurcat de minune ...

CORECT/INCORECT

Scrie pe caiet enunțul care respectă regulile de punctuație.

L-a ajutat foarte mult
Du-te acasă
Ajută-mă, te rog!

Explorează!

Citește fragmentul de mai jos dintr-un interviu luat regizorului care a creat personajul Păcală și rezolvă sarcinile de lucru.

„Reporter: Ați fost cineastul care i-a dat viață unui Păcală contemporan atât în 1973, cât și în 1996. Cum l-ați caracteriza?

Geo Saizescu: «Frunzuliță lobodă, măi/Gura lumii slobodă, măi/Merg pe drum și mă gândesc/Pe cin' să mai păcălesc/M-aș păcăli și pe mine/Numai ca să-mi meargă bine». Este prima strofă din cântecul lui Păcală, din filmul *Păcală se întoarce*. Dar vezi tu, el nu caută să-i păcălească pe toți, ci doar pe cei care merită pedepsiți astfel!”

1. Scrie un enunț asertiv prin care să-i comunicii colegului tău o informație nouă, din fragmentul citat, care ți s-a părut interesantă. La început tu vei fi vorbitorul, iar el ascultătorul.
2. Formulează un enunț interogativ în care să afli de la colegul tău ce i-a atras atenția în fragmentul citat.
3. Formulează două enunțuri interogative pe care i le-ai adresa unui regizor de film, dacă ar veni la tine în școală sau dacă ai fi reporter.

Aplică!

1. Imaginează-ți că se apropie 1 aprilie. Vreți „să organizați” o păcăleală care să semene cu cea a lui Păcală, adică să-i păcăliți pe cei care ar merita să fie pedepsiți. Invită-l pe colegul tău să vină cu propuneri. Discutați problema timp de 5 minute. Vei fi pe rând **vorbitor** și **ascultător**. Pentru a fi eficient și politic, dialogul vostru trebuie să respecte anumite reguli.
2. Citește lista următoare, apoi transcrie pe caiet regulile date, adăugând în dreptul fiecăreia un semn sau un comentariu prezentat în tabelul de mai jos. Poți adăuga și un comentariu.
  - a. Vorbiți pe rând! Începe primul cel care este mai mare ca vârstă.
  - b. Nu întrerupe vorbitorul până acesta nu-și termină ideea!
  - c. Așteaptă să termine vorbitorul ca să poți interveni și tu.
  - d. Nu vorbi deodată cu el (nu vă suprapuneți)!
  - e. Într-un dialog, atunci când pui o întrebare, așteaptă și răspunsul.
  - f. Vei solicita colegului precizări privind ideile transmise.
  - g. Arată-i vorbitorului că ascuți ce spune. Uită-te la el, reia spusele lui folosește termeni/expresii precum: „A, da?”

✓ (bifa)	Transmite următoarea informație: <i>Știam această regulă.</i>
+ (semnul plus)	<i>Informația este nouă. Voi ține cont de ea.</i>
- (semnul minus)	<i>Mă uimește această informație. E diferită de ceea ce știam.</i>
? (semnul întrebării)	<i>Mi-e neclară informația. Nu știam această regulă.</i>

Model: regula a., ✓; comentariu: *Știam, dar nu o prea respect!*

3. După completarea tabelului, stabiliți în echipă „planul păcălelii”. Fiecare va promite că își va ține cuvântul privind rolul său în realizarea planului. În final, felicitați-vă pentru ideea grozavă, pentru planul pus la cale.
4. Ți-ar plăcea să primești mai des cuvinte de laudă (complimente)? Cum reacționezi la ele?
5. Ce ai alege între o felicitare transmisă printr-un mesaj scris pe telefon, prin intermediul unui e-mail (copiată de pe un site) și o scrisoare? Motivează!

TIPURI DE PROPOZIȚII. PREDICATUL VERBAL

Acte de limbaj. A cere și a primi scuze

Explorează!

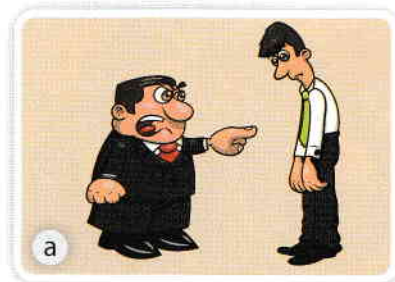
1. Reconstituie povestea din spatele unei imagini alăturate (*cine este vorbitorul și cine este ascultătorul; cine a greșit, față de cine; cine își cere scuze, cui și ce expresie folosește etc.*).
2. Imaginează-ți că ești hangiuul și ți-ai dat seama că ai greșit. Cere-ți scuze printr-un enunț potrivit contextului.
3. Folosește cunoștințele despre tipurile de enunțuri pentru a te face cât mai bine înțeles și ascultat. Formulează enunțuri care să respecte următoarele cerințe:
  - a. două enunțuri interogative prin care soliciți unui coleg, unui profesor sau unui părinte informații despre cum se manifestă el când trăiește o emoție puternică (*bucurie, tristețe, neliniște etc.*);
  - b. două enunțuri asertive prin care dai răspuns unei persoane care te întreabă cum te manifesti când ești foarte bucuros;
  - c. două enunțuri imperative prin care îi dai sfaturi unui coleg foarte supărat din cauza notei.
4. Formulează cele mai potrivite enunțuri pentru a cere scuze unui coleg, unui prieten, unui profesor și unui părinte. Scrie-le sub forma unor propoziții sau a unor enunțuri cu mai multe predicate.
5. Transcrie în caiet enunțurile în care există un singur predicat.
  - a. *Nu, mulțumesc, nu mă interesează. Regret, nu te pot ajuta.*
  - b. *Sunt ocupat!*
  - c. *Nu pot astăzi. Am lucra la bio.*
  - d. *Am înțeles, vrei să-ți împrumut cartea. Din păcate, încă nu am terminat-o. După ce o citesc, e a ta.*
  - e. *Nu ai făcut tema la mate? Să o copiezi pur și simplu nu te ajută. Uite, în pauza mare discutăm puțin despre rezolvare, iar în cealaltă o scrii singur. E bine așa?*
  - f. *Te ajut cu plăcere, dar mai târziu! Se poate?*

Observă!

Verbele care indică acțiuni, dar nu oferă informații despre persoana și timpul acțiunii nu sunt predicate.

Exemplu: *Auzind acestea, m-a certat.* (Predicatul este *a certat*.)

Amintește-ți!

O propoziție este o comunicare (un enunț) care conține obligatoriu un singur **predicat**, însoțit sau nu de alte cuvinte. Verbele care indică **simultan timpul și persoana** căreia i se atribuie o stare sau o acțiune au rol de **predicate**.

Exemple: *înțeleg, am înțeles (eu), înțelegi, ai înțeles (tu)* sunt predicate.

Propoziția afirmativă și propoziția negativă. A refuza și a accepta

Explorează!

1. Transformă enunțul *Nu, mulțumesc, nu mă interesează. Nu te aștept.* astfel încât dintr-un refuz să redea o acceptare.
Model: Nu vin azi la tine. → Da, voi veni azi la tine.
2. Răspunde la întrebarea *Ți-ar plăcea să ai un prieten/un coleg ca Păcală?* folosind o propoziție afirmativă sau negativă. Motivează apoi alegerea în enunțuri de tipul:
Da, mi-ar plăcea pentru că ... . Nu, nu mi-ar plăcea pentru că ... .
3. Formulează câte o propoziție în care să redai o interdicție cu ajutorul verbelor: *a se duce, a veni, a pleca, a vorbi*, care își vor schimba forma pentru a deveni predicate.
4. Amintește-ți textul *Păcală avocat* pentru a rezolva următoarea cerință. La întrebarea *A venit Păcală la judecătorie?*, elevii au răspuns diferit. Exprimă-ți punctul de vedere cu privire la cei care au avut dreptate:
  - a. *Toți, indiferent de forma răspunsului.*
  - b. *Doar cei care au folosit afirmația.*
  - c. *Doar cei care au folosit negația.*
5. Se întâmplă uneori să fim refuzați și să refuzăm fără intenția de a jigni. Prezintă o astfel de situație în care ai fost refuzat (sprijin la temă, o invitație, un împrumut etc.). Ce replici ai primit și ai dat în astfel de situații? Cum te-ai simțit și cum te-ai comportat?
Când am cerut tema mi-a spus ... Când am fost refuzat ..., m-am simțit ... și am ....

Reține!

O propoziție în care apare un predicat însoțit de negația „nu” prin care se contestă/se neagă acțiunea se numește **propoziție negativă**.

Propoziția în care verbul este la forma afirmativă se numește **propoziție afirmativă**.

Model:

Hangiul nu a fost corect.
(propoziție negativă)

Hangiul a fost incorect.
(propoziție afirmativă)

Aplică!

Formulează două enunțuri prin care, folosind propoziții negative, vei explica de ce acuzația de a fi copiat la ultima lucrare de control nu trebuie crezută.

Explorează!

1. Formulează două propoziții afirmative prin care să redai felul cum te simți/cum te porți atunci când primești un compliment.
2. Imaginează-ți ce gândesc cele două fete din imagine și scrie două enunțuri care să le redea gândurile/emoțiile.
3. Transcrie predicatele din enunțurile date, amintindu-ți că, dacă nu indică persoana și timpul, verbele nu sunt predicate.
  - a. *Judecătorul, văzând asta, a achitat procesul.*
  - b. *De ce nu ai venit la primul proces, domnule?*
  - c. *Căci dacă nu-ți dădeam duminică acele cinci ouă, eu scoteam cinci găini, care creșteau mari.*
  - d. *Din dorința lui de a obține bani, hangiul a procedat incorect.*

IBDIS

We know
books

4. Rescrie doar predicatul care oferă informații suficiente pentru a înțelege ce face subiectul sau ce se spune despre subiect.
- a. Păcală fierbe grâul.
  - b. Găinile scoteau pui.
  - c. Era într-un sat un om.
  - d. Găinile erau ouătoare.

Reține!

Dacă informația pe care o oferă predicatul despre acțiunea sau starea subiectului este suficientă pentru înțelegerea a ceea ce se spune despre subiect, atunci **predicatul este verbal**.

Aplică!

- Transcrie primele cinci **predicte verbale** din fragmentul următor:
Sultanul, chemând odată pe Păcală și pe Hogeia înaintea lui, i-a pus să se întreacă.
 — *Acela care va birui, acela va fi răsplătit cu lucruri și mulți bani. Apoi către adunare: „Declar întrecerea pornită”. Hogeia și Păcală au intrat la sultan. Hogeia s-a aplecat adânc, Păcală doar a salutat. Hogeia a luat primul cuvântul și i-a vorbit lui Păcală:*
 — *Eu vreau să arăt cum pot vorbi prin semne și te provoc să arăți ce înțelegi.*
 — *Tu vrei să arăți că ești mai isteț decât mine, dar vom vedea cine este mai iute la minte de-abia la sfârșit. Iar singurul care va hotărî va fi sultanul.*
- Asociază enunțurile din coloana a doua cu autorii din prima coloană, subliniind predicatete. Formulează enunțuri care să exprime diverse acte de vorbire.
Model: Președintele Parlamentului declară deschisă ședința de lucru. Un tată îi spune fiului său cel mare că îi lasă moștenire tot ce are.

Împărtășește impresii!

Comentează cu un coleg legătura dintre imaginea de mai sus și textul de la exercițiul 1.

Vorbitorul (subiectul care rostește replica)	Actul de vorbire
<ul style="list-style-type: none"> • președintele Parlamentului • primarul • un polițist • profesorul către elevi • președintele Consiliului elevilor • tatăl către fiul mai mare • un coleg către altul • un prieten dezamăgit • profesoara către elevi 	<ul style="list-style-type: none"> • Declar deschisă ședința de lucru. • Fiți atenți la tablă! • Te declar prietenul meu cel mai bun. • Vă rog să încetați! A început lecția! • Renunț la funcția de președinte al Consiliului elevilor. • Îți las ție tot ce am. • Mărturisesc că nu mă așteptam la asta din partea ta. • Vă declar soț și soție.